

Gajdošová, E., Pilková, J., Rol'ková, H., & Valihorová, M. (2020). Školská psychologie a psycholog v edukačnej praxi. IPV Inštitút priemyselnej výchovy, 323 s.

<https://doi.org/10.15452/PsyX.2021.12.0015>

Kolektív autoriek v zložení Eva Gajdošová, Jana Pilková, Henrieta Rol'ková a Marta Valihorová pripravil učebnicu školskej psychológie, ktorú možno považovať za komplexnú publikáciu prezentujúcu informácie v širokom zábere od historických pohľadov, vývojových aspektov až po reakcie na súčasnú nepriaznivú epidemiologickú situáciu. Autorky poukazujú na význam práce školského psychológa a tiež zdôvodňujú potrebu jeho činnosti v súčasnej edukačnej praxi. Text je prehľadne členený do piatich kapitol obsahujúcich množstvo poznatkov zo školskej psychológie, ako aj sprostredkovaných skúseností autoriek, ktoré nadobudli v rámci vlastnej pedagogickej a psychologической praxe.

Prvá kapitola je venovaná psychológii v edukačnej praxi. Keďže sa jedná o vysokoškolskú učebnicu pre psychológov a pedagógov, obsahuje najmä teoretické vymedzenia základných pojmov školskej psychológie, informuje o sústave škôl a školských zariadení, približuje platné koncepcie obsahu výchovy a vzdelávania a stratégie ich rozvoja. Text tiež predznamenáva široké možnosti uplatnenia psychológa v školskom prostredí, pričom tieto informácie sú podrobne rozpracované v ďalších kapitolách. Autorky prezentujú odseky a pasáže z platných zákonov, vyhlášok a metodických usmerení s prepojením na prácu školského psychológa. Text tak napomáha čitateľovi lepšie sa orientovať v právnej a legislatívnej oblasti a motivuje k ďalšiemu vzdelávaniu. Druhá

nosná časť úvodnej kapitoly je zameraná na funkcie školy, kritériá a metódy hodnotenia jej kvality. Aktuálnou nepriaznivou epidemiologickou situáciou a tragickou udalosťou, ku ktorej došlo na jednej zo slovenských škôl, je výstižne zdôvodnená naliehavosť, s ktorou je potrebné kvalite školy, aktuálnym problémom súčasnej školy, ale aj vzdelávaniu v oblasti krízovej intervencie venovať náležitú pozornosť.

V poradí druhá kapitola venovaná školskej psychológii ako vede začína krátkym historickým exkurzom do problematiky. Samostatná časť je venovaná vzniku a rozvoju školskej psychológie na Slovensku a v Čechách, dôležitým míľnikom a priekopníckym prácam z tejto oblasti. Prehľad významných medzníkov vývinu školskej psychológie v našich podmienkach poukazuje na neľahký a zdĺhavý proces formovania školskej psychológie a jej etablovania v systéme psychologických vied. Čitateľ má tak možnosť vnímať problematiku v historickom kontexte, zároveň však nachádza množstvo odkazov na aktuálne dokumenty, ktorých štúdium je pre vykonávanie práce školského psychológa priam nevyhnutné. V kapitole je podrobne vymedzený predmet školskej psychológie a jej miesto v systéme vied a autorky neopomínajú ani informácie o postavení školskej psychológie a príprave školských psychológov v rôznych krajinách sveta (USA, Kanada, Rusko, Švédsko, Veľká Británia, Španielsko, Francúzsko, Nemecko, Česká republika). Text poukazuje na odlišnosť úloh školského psychológa v rôznych krajinách a poskytuje tak viacero inšpirácií. Praktickou informáciou je tiež prehľad medzinárodných a domácich profesijných združení a ich činností, vrátane usporadúvania odborných a vedeckých konferencií a edičnej činnosti. Kapitola má

potenciál podnietiť psychologov a pedagógov k ďalšiemu vzdelávaniu v tejto oblasti, ako aj k záujmu o aktuálne dianie v odbore.

Autorky učebnice zdôrazňujú, že v príprave školského psychológa je potrebné náležitú pozornosť venovať etickým a profesijným kritériám výkonu psychologической praxe. V súlade s týmto predpokladom koncipujú tretiu kapitolu učebnice, v ktorej sa podrobne venujú špecifikám v konštruovaní profesijnej identity školského psychológa a nevyhnutnosti etického správania. Dostatok priestoru tiež venujú kľúčovým profesijným rolám školských psychologov, ku ktorým zaraďujú rolu manažéra, podporovateľa duševného zdravia, spolupracovníka pri realizácii inkluzívnej edukácie, poradcu, mediátora, odborníka v oblasti diagnostiky, ako aj realizátora prevencie a intervencie. Autorky tiež upriamujú pozornosť na etické kódexy a poskytujú podrobný pohľad na prácu školského psychológa. V úsilí o komplexnosť opisujú tradičnú koncepciu, ako aj nové trendy v školsko-psychologickej praxi, čím opäť reflektujú zmeny v súčasnej spoločnosti.

Na text nadväzuje ďalšia kapitola venujúca sa činnosti školského psychológa, so zameraním predovšetkým na psychologickú diagnostiku, prevenciu a tiež intervenciu a poradenstvo formou konzultácií. Uvedené sú základné metódy a postupy uplatňované v procese diagnostiky jednotlivca (vrátane diagnostiky pri vstupe dieťaťa do základnej školy), školskej triedy či rodiny žiaka. Kapitola ponúka rýchlu orientáciu v najčastejšie používaných výkonových testoch a osobnostných dotazníkoch, vrátane dôležitých informácií o meraných konštruktoch, dĺžke ich administrácie, vhodnosti z hľadiska veku, ako

aj hodnotenia ich predností a nedostatkov. Text je teda napísaný tak, aby si začínajúci školský psychológ vedel zostaviť batériu vhodných psychodiagnostických metód umožňujúcich získať komplexnejší obraz o kognitívnych schopnostiach žiaka, jeho osobnostných charakteristikách, hodnotách či špecifických schopnostiach. Čitateľ orientujúci sa v základoch praktickej činnosti školského psychológa tiež určite ocení poukázanie na najčastejšie chyby pri pozorovaní žiaka a diania v triede alebo odporúčania pre efektívne riadenie rozhovoru. Pasáže o preventívnej a intervenčnej činnosti psychológa zároveň poukazujú na najčastejšie sa vyskytujúce sociálno-patologické javy v súčasnej škole. Výborným doplnkom textu je opis vybraných programov (preventívno-intervenčný program *Druhý krok*, program kariérneho poradenstva *PROFTEENS*), ktoré umožňujú čitateľovi získať ešte názornejší pohľad na praktickú činnosť školského psychológa.

Moderná učebnica školskej psychológie by nebola kompletná bez prehľadu informácií o inkluzívnej edukácii. Autorky nezabúdajú na túto skutočnosť a téme venujú celú kapitolu, v ktorej predstavujú inkluzívny model vzdelávania, zrozumiteľne vysvetľujú rozdiel medzi integráciou a inklúziou, poskytujú pohľad do histórie inkluzívnej edukácie, ako aj prehľad národných projektov so zameraním na implementáciu prvkov inkluzívneho vzdelávania, vrátane reflexie ich prínosu a limitov. Prostredníctvom vybraného projektu Škola otvorená všetkým autorky upozorňujú na témy, ktorým sa školskí psychológovia a učitelia venujú v najväčšej miere (sebapoškodzovanie, práca so žiakmi s poruchou autistického spektra a pod.). Zároveň poukazujú na nezastupiteľnú úlohu školského psycho-

lůga ako člena inkluzívneho tímu, avšak s dôrazom na multidisciplinárnu spoluprácu s pedagogickými a odbornými zamestnancami (riaditeľ, výchovný poradca, učiteľ, asistent učiteľa, rodina atď.). Zaujímavé sú tiež podnety pre spoluprácu s rodičmi, opäť prezentované aj v kontexte dnešnej neštandardnej situácie prevládajúceho dištančného vzdelávania. Záverečná časť kapitoly je venovaná možnostiam práce so žiakmi so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami.

Recenzovaná vysokoškolská učebnica je systematicky spracovaným prehľadom poznatkov zo školskej psychológie. Je výsledkom bohatých skúseností autoriek, ktoré nadobudli v rámci svojej dlhoročnej psychologickéj, školskej a edukačnej praxe. Zrkadlom ich erudovanosti a odbornosti je viacero pasáží v texte, v ktorých prezentujú výsledky autorských výskumov či overovaní intervenčných a preventívnych programov v praxi. Učebnica je písaná zrozumiteľným jazykom a jej veľkou prednosťou je,

že autorky jednotlivé kapitoly navzájom prepájajú, poukazujú na viaceré príklady „dobrej praxe“ a najmä precízne zdôvodňujú dôležitosť a opodstatnenosť jednotlivých pasáží, čo študentom čítajúcim učebnicu jednoznačne umožní lepšie pochopiť text a uľahčí tak proces učenia. Publikácia je primárne určená pre študentov psychológie a pedagogiky. Jej prečítanie však určite bude prínosom aj pre psychológov pracujúcich v školskej praxi a tiež pre pedagógov, a to obzvlášť tých, ktorí zatiaľ nemajú veľa skúseností a v texte tak môžu nájsť veľa podnetných inšpirácií. Okrem učiteľov môžu byť viaceré pasáže textu zaujímavé aj pre rodičov, ktorí sa chcú dozvedieť viac informácií o práci školského psychológa a možnostiach spolupráce s ním. Text obsahuje mnoho odkazov na ďalšiu literatúru, webové stránky, zákony či projekty, ktoré môžu čitateľa inšpirovať k ďalšiemu vzdelávaniu v predmetnej oblasti.

Veronika Boleková